

SAMMANDRAG

A-lärokursen i tyska

I utvärderingen av inlärningsresultaten i A-lärokursen i tyska deltog 1 010 elever från 76 finskspråkiga skolor. Över hälften (57,5 %) av eleverna var flickor och 42,5 % pojkar. Av eleverna hade 98 % finska som modersmål och 95 % som hemspråk.

I utvärderingen mättes språkfärdighetens fyra delfärdigheter. Hörförståelsen mättes med hjälp av 24 deluppgifter, av vilka 12 var flervalsuppgifter och 12 öppna frågor som skulle besvaras på finska. Läsförståelsen mättes genom 25 uppgifter, av vilka 12 var flervalsuppgifter och 13 öppna frågor som skulle besvaras på finska. Fyra muntliga uppgifter ingick: en berättande uppgift i form av en monolog, två dialoger med utgångspunkt i vardagliga situationer och en diskussion. Skrivfärdigheten mättes med två uppgifter av olika längd.

1. Elevernas språkkunskaper enligt delfärdighet

Resultaten visade att sampeleleverna i alla delfärdigheter var en aning säkrare i sin språkfärdighet än vad som krävs på nivån för goda kunskaper. Målen för hörförståelse uppnåddes **bra**. En majoritet av eleverna (44 %) placerade sig på färdighetsnivå A2.2, dvs. nivån för goda kunskaper. I praktiken klarar eleverna på den här nivån av konkreta vardagssituationer och vanlig vokabulär förutsatt att man använder standardspråk som uttalas långsamt och tydligt.

I läsförståelse överskred 64 % av eleverna målnivån A2.2 med minst en färdighetsnivå, vilket innebär att målen uppnåddes **utmärkt**. Merparten av eleverna låg på en nivå där de kan läsa många slags texter om bekanta ämnen och följa huvudtankarna och nyckelorden i dem.

I de muntliga uppgifterna nådde sammanlagt 59 % av eleverna upp till eller överskred målnivån A2.1, vilket innebär att målen i genomsnitt uppnåddes **bra**. En språkanvändare på nivån för goda kunskaper A2.1 kan med korta satser berätta på tyska om sin närmaste krets och reder sig i enkelt umgänge och i de vanligaste servicesituationerna genom ett basordförråd som lätt kan förutses. Även målen för skrivuppgifterna uppnåddes **bra**, om än med nöd och näppe. En majoritet av eleverna (52 %) nådde upp till minst målnivån A2.1. På den nivån kan eleven reda sig i skrivuppgifter i de mest rutinmässiga vardagssituationerna med hjälp av ett konkret ordförråd samt grundläggande strukturer.

Alla delfärdigheter var starkt kopplade till varandra, men allra mest hör- och läsförståelsefärdigheterna.

I förståelsefärdigheterna klarade sig flickorna bättre än pojkarna, även om båda könen i genomsnitt uppnådde målen för hörförståelse **bra**. I **hörförståelseuppgifterna** var pojkarnas genomsnittliga lösningsandel 51 % och flickornas 58 %. Både flickorna och pojkarna uppnådde i medeltal målen för **läsförståelse utmärkt**, men bland de elever som överskred målnivån fanns det fler flickor och skillnaden var statistiskt signifikant. Också flickornas genomsnittliga lösningsandel (46 %) var fem procentenheter högre än pojkarnas. I **de muntliga uppgifterna** uppnådde flickorna i genomsnitt målen **bra**, men pojkarna bara **nöjaktigt**. Skillnaden i färdighetsnivå i de muntliga färdigheterna i tyska var statistiskt signifikant till flickornas fördel.

I **skrivuppgifterna** nådde 40 % av pojkarna och 62 % av flickorna upp till färdighetsnivån för goda kunskaper. Flickorna uppnådde således målen för de muntliga färdigheterna **bra**, medan pojkarna uppnådde dem **nöjaktigt**. Skillnaden i färdighetsnivå i skrivuppgifterna i tyska var statistiskt signifikant till flickornas fördel.

Elevernas prestationer i alla delfärdigheter blev bättre i enlighet med **föräldrarnas utbildningsbakgrund**. Skillnaderna var minst i tal och störst i läsförståelse och skrivning. I alla delfärdigheter hade de **elever som sökt till gymnasiet** statistiskt signifikant bättre resultat än de elever som sökt till yrkesutbildning. Studier i tyska enligt **A1-lärokursen** hade i genomsnitt samband med bättre resultat i alla delfärdigheter. De elever som avsatte högst en halvtimme för att **göra läxorna** i tyska hade bättre inlärningsresultat i alla språkliga delfärdigheter än de som inte alls gjorde sina läxor.

Färdighetsnivån för goda kunskaper uppnåddes i förståelsefärdigheterna av elever med vitsordet 6, i de muntliga uppgifterna med vitsordet 7 och i skrivuppgifterna med vitsordet 8. Vitsordet i tyska hade samband med prestationerna i utvärderingsuppgifterna i alla delfärdigheter, men starkast i **skrivning**.

De bästa resultaten **enligt region** fick i genomsnitt eleverna i **Sydvästra Finland** och de svagaste fick eleverna i Norra Finland och i Lappland. Skillnader på basis av **kommuntyp** fanns i alla delfärdigheter förutom skrivning. I genomsnitt fick eleverna i stadsliknande kommuner de bästa och eleverna i tätortsliknande kommuner de svagaste resultaten.

Av den populäraste undervisningspraxisen bland lärarna bildades följande helheter: autentisk och självständig språkanvändning, muntliga övningar och in-

formations- och kommunikationsteknik, aktiv och muntlig övning, autentisk övning och aktivt arbete. Gällande undervisningspraxisen var det vanligast att läraren talade tyska på lektionerna och uppmuntrade eleverna att använda tyska, att eleverna gjorde de muntliga övningarna i läroböckerna och fick respons på dem, att eleverna muntligt bildade egna meningar och övade grammatik på dator. Läxorna i tyska var vanligen skriftliga. Användningen av informations- och kommunikationsteknik var begränsad och elevernas möjligheter att planera och utvärdera sitt eget arbete var få. Som mål för undervisningen värderade lärarna i tyska språkliga, strategiska och kommunikativa färdigheter en aning högre än allmänna temaområden. Den vanligaste bedömningspraxisen bland lärarna innefattade skriftliga ordförhör och egna fria skrivuppgifter som en del av proven i tyska. Skriftliga prov utgjorde också den viktigaste grunden för vitsordet i tyska.

2. Praxis som främjar lärandet i och utanför skolan

Av elevernas studievanor bildades fem dimensioner, inom vilka de vanligaste vanorna var att göra de muntliga parövningarna i läroboken, skriftliga ordförhör, att regelbundet göra uppgifterna i tyska och att se på tyska filmer eller videoklipp. Den självständiga och muntliga språkanvändningen och ansvaret för det egna arbetet i studierna låg på en **nöjaktig** nivå, men användningen av autentiskt material, informations- och kommunikationsteknik och självständiga arbetssätt samt användningen av tyska på fritiden låg på basis av den här enkäten på en **svag** nivå.

Flickornas studievanor innefattade oftare än pojkarnas all praxis som främjar inläringen av tyska, men de statistiskt signifikanta skillnaderna var små. Flickorna gjorde också sina uppgifter mer regelbundet än pojkarna. Studievanorna blev i viss mån mångsidigare i enlighet med föräldrarnas utbildningsbakgrund, men skillnaderna var små. De elever vars föräldrar var studenter gjorde också sina uppgifter i tyska mer regelbundet än de elever vars föräldrar inte var studenter. De elever som hade tänkt söka till gymnasiet utövade all praxis som främjar lärandet i större omfattning än de elever som skulle söka till yrkesutbildning. Skillnaden var störst då det gällde att ta eget ansvar för sitt arbete.

De elever som läste tyska som A1-språk utövade i genomsnitt all praxis som främjar lärandet en aning mer än A2-lärokursens elever. Studievanorna blev också mångsidigare ju högre vitsord eleverna hade i tyska. De största skillnaderna låg i att ta eget ansvar för sitt arbete och i användningen av tyska på fritiden. Ju längre tid eleverna avsatte för läxorna i tyska, desto mer mångsidiga var också deras studievanor. Det här gäller då den tid som avsattes för läxorna var högst en timme.

3. Elevernas uppfattningar om tyska och studierna i tyska

Elevernas uppfattningar om tyska och studierna i tyska var i genomsnitt **neutrala**. Den positivaste uppfattningen gällde nyttan av tyska. Flickornas genomsnittliga uppfattningar om tyska och studierna i tyska var positivare än pojkarnas. Flickorna litade en aning mer på sig själv inlärare, upplevde tyskan som mer nyttig än pojkarna och tyckte också om tyska mer än pojkarna.

Alla uppfattningar var mer positiva hos de elever vars båda föräldrar var studenter. Bland de elever som planerade söka till gymnasiet var uppfattningen om det egna kunnandet positivare än bland dem som tänkte söka till yrkesutbildning och de upplevde också tyskan som mer nyttig och tyckte mer om tyska än de jämnåriga eleverna som sökt till yrkesutbildning.

De elever som studerade tyska som första främmande språk ansåg sig kunna språket bättre och tyckte också mer om det än de elever som studerade enligt A2-lärokursen. I praktiken var skillnaderna små men genomgående. Ju högre vitsord eleverna hade, desto nyttigare och trevligare uppfattade de att tyskan var och desto bättre ansåg de sig kunna tyska. Sambanden mellan elevernas vitsord i tyska och de olika attityddimensionerna var statistiskt signifikant i fråga om alla dimensioner. Också i de lägre vitsordsklasserna uppfattades tyskan som nyttig. Ju mer tid eleven sade sig avsätta för läxor i tyska, desto positivare var också alla uppfattningar.

4. Samband mellan språkfärdighet, metoder och uppfattningar

Det fanns ett statistiskt signifikant samband mellan mångsidigheten i elevernas studievänor och alla delfärdigheter, men i praktiken var sambanden högst måttliga. Språkfärdigheten förbättrades mest av att eleven tog eget ansvar för sitt arbete och av användningen av tyska på fritiden. Om eleverna regelbundet gjorde uppgifterna i tyska förbättrade det prestationerna i alla delfärdigheter, särskilt i fråga om att uppnå de europeiska B-nivåerna.

Av attityddimensionerna korrelerade uppfattningen om det egna kunnandet starkast med språkfärdighetens olika delfärdigheter: ju bättre eleven ansåg sig kunna tyska, desto bättre var också språkfärdigheten. Också uppfattningarna om att tycka om tyska och att anse sig ha nytta av tyskan kunde kopplas till bättre resultat i språkfärdighetsuppgifterna.

De uppnådda resultaten i språkfärdighetsuppgifterna förklarades främst av elevens kön, föräldrarnas utbildningsbakgrund, elevens planer för fortsatta studier, vitsordet i tyska, att eleven regelbundet gjorde uppgifterna i tyska och tiden som avsattes för läxorna i tyska.

5. Resultat på skolnivå

På skolnivå var resultat skillnaderna störst i de muntliga färdigheterna och ungefär lika stora i alla de övriga delfärdigheterna. Föräldrarnas utbildningsbakgrund förklarade mest läsförståelsefärdigheten och minst den muntliga färdigheten. Skolorna i vitsordsklassen 8 överskred färdighetsnivån för goda kunskaper i läsförståelse, men uppnådde den i genomsnitt i de muntliga uppgifterna och i skrivuppgifterna.

6. Resultatjämförelse

En jämförelse som baserar sig på de s.k. ankaruppgifterna visar att kunskaperna i A-tyska har försvagats en aning sedan år 2002. Uppfattningarna har förblivit ungefär likadana, fastän tyskan uppfattas som lite mindre nyttig än år 2002. Skillnaderna mellan skolorna har vuxit en aning sedan 2002 i alla jämförbara delfärdigheter, mest i hörförståelse.

Vid en jämförelse enligt lärokurs framkommer att de elever som studerade enligt A-lärokursen uppnådde en högre lösningsandel i alla gemensamma uppgifter. Däremot hade de elever som studerade enligt B-lärokursen positivare uppfattningar om tyska och särskilt om det egna kunnandet än de som studerade enligt A-lärokursen, och B-lärokursens elever uppnådde och överskred också klarare sina egna målnivåer än A-lärokursens elever. Skrivning var den mest krävande delfärdigheten för eleverna i båda lärokurserna.

7. Utvecklingsförslag

Kvaliteten på undervisningen och studieuppgifterna kunde förbättras genom att delfärdigheterna integreras med varandra, i synnerhet för att stödja de muntliga färdigheterna. Uppgifterna borde inspirera eleverna till regelbundet arbete samt innehålla autentiskt material och möjligheter att använda tyska i och utanför skolan, att använda informations- och kommunikationsteknik och att planera det egna arbetet. Information om behovet av kunskaper i tyska och stöd för studierna i tyska borde särskilt riktas till pojkar, till elever vars föräldrar inte har avlagt studentexamen och till elever som tänker söka till yrkesutbildning. Vitsordet i tyska ska basera sig lika mycket på den muntliga och den skriftliga färdigheten, och alla komponenter ska ha en tydligt definierad andel av vitsordet. Internationellt samarbete och nätverkande elever och lärare emellan samt användning av informations- och kommunikationsteknik och sociala medier skapar intressanta och autentiska erfarenheter av att lära sig tyska. Den europeiska språkportföljen kan med fördel användas för att genomföra utvecklingsförslagen i praktiken.

B-lärokursen i tyska

I utvärderingen av inlärningsresultaten i B-lärokursen i tyska deltog 1 349 elever från 108 skolor. Av skolorna var 89 finskspråkiga och 19 svenskspråkiga. Sammanlagt 80 % av eleverna studerade i finskspråkiga skolor och 20 % i svenskspråkiga skolor. Knappa två tredjedelar (62,3 %) av eleverna var flickor och en dryg tredjedel (37,7 %) pojkar.

I utvärderingen mättes språkfärdighetens fyra delfärdigheter. Hörförståelsen mättes med hjälp av 25 uppgifter, varav 12 var flervalsuppgifter och 13 öppna frågor som skulle besvaras på skolans undervisningsspråk. Läsförståelsen mättes genom 24 uppgifter, varav 12 var flervalsuppgifter och 12 frågor som skulle besvaras på skolans undervisningsspråk. Fyra muntliga uppgifter ingick: en berättande uppgift i form av en monolog och tre dialoger med utgångspunkt i vardagliga situationer. Skrivfärdigheten mättes med två uppgifter av olika längd.

1. Elevernas språkkunskaper enligt delfärdighet

I hörförståelse låg 19 % av eleverna på målnivåerna A1.2–A1.3 och majoriteten (78,1 %) överskred dem med minst en nivå, vilket innebär att målen uppnåddes **utmärkt**. I praktiken förstod största delen av eleverna enkelt tal eller kunde följa med samtal i konkreta vardagssituationer om ämnen som är relevanta för dem.

I läsförståelse placerade sig 12,1 % av eleverna på målnivåerna A1.2–A1.3 och 79,9 % överskred dem med minst en färdighetsnivå, vilket betyder att målen också i denna delfärdighet uppnåddes **utmärkt**. Majoriteten av eleverna förstod texter med ett enkelt ordförråd och de allra vanligaste orden och kunde inhämta vardagsinformation som är lätt att förutse ur texter som bestod av några stycken.

I de muntliga uppgifterna befann sig en knapp tredjedel (31,5 %) av eleverna på målnivåerna A1.1–A1.2 och knappa två tredjedelar (65,4 %) överskred dem med minst en färdighetsnivå. Målnivåerna uppnåddes alltså **utmärkt** också i denna delfärdighet. Merparten av eleverna kunde berätta kort om sig själva och sin närmaste krets och klarade de allra enklaste dialogerna och vanligaste servicesituationerna.

I skrivning låg 46,7 % av eleverna på målnivåerna A1.1–A1.2 och 47,3 % av eleverna överskred dem, så målnivåerna uppnåddes **bra**. Hos majoriteten räckte skrivfärdigheten till för att uttrycka omedelbara behov med korta meningar och beskriva sin närmaste krets med några meningar. Alla delfärdigheter var starkt kopplade till varandra, men allra mest hör- och läsförståelsefärdigheterna.

Flickorna klarade sig bättre än pojkarna i hörförståelse ($p < 0,001$). Bägge könen nådde målnivåerna utmärkt, men flickorna överskred dem oftare än pojkarna. Också flickornas genomsnittliga lösningsfrekvens var högre än pojkarnas i de uppgifter som mätte läs- och hörförståelse.

Både flickorna och pojkarna nådde målnivåerna för **tal** utmärkt och majoriteten överskred dem med minst en färdighetsnivå. Det förekom dock skillnader i fördelningen mellan de lägre och högre nivåerna, där flickornas andel var större. Flickorna nådde också målnivåerna utmärkt i **skrivning** och majoriteten (71,1 %) överskred dem med minst en färdighetsnivå. Majoriteten av pojkarna nådde målnivåerna **bra**, men överskred dem inte. Skillnaderna mellan pojkarna och flickorna var statistiskt signifikanta ($p < 0,001$) såväl i tal som i skrivning.

Elevernas prestationer inom alla delfärdigheter blev statistiskt signifikant bättre i enlighet med **föräldrarnas utbildningsbakgrund**. I en jämförelse utifrån **modersmål** klarade sig de svenskspråkiga eleverna bättre än de finskspråkiga inom alla delfärdigheter. I hör- och läsförståelse nådde bägge språkgrupperna målnivåerna utmärkt, men de svenskspråkiga nådde oftare högre nivåer än de finskspråkiga. Skillnaden var större i läsförståelse, där de finskspråkiga oftare placerade sig på nivån A2 och de svenskspråkiga oftare på nivån B1. Inom alla delfärdigheter var inlärningsresultaten statistiskt signifikant bättre hos **elever som sökt till gymnasiet** än hos elever som sökt till yrkesutbildning. I de uppgifter som gällde **att tala** tyska nådde de elever som sökt till gymnasiet målnivåerna A1.1–A1.2 **utmärkt** och de som sökt till yrkesutbildning **bra**. Också i **skrivning** nådde de gymnasieinriktade eleverna målnivåerna A1.1–A1.2 **utmärkt**, medan de yrkesinriktade eleverna nådde dem **bra**.

Det fanns ett samband mellan **vitsordet** i tyska och prestationerna i utvärderingsuppgifterna inom alla delfärdigheter. Sambandet var starkast i skrivning. Färdighetsnivån för goda kunskaper uppnåddes inom alla delfärdigheter av elever med vitsordet 5, men endast elever med vitsordet 9 eller 10 överskred den högre målnivån inom alla delfärdigheter. Elever med vitsordet 8 överskred målnivåerna inom alla andra delfärdigheter utom i skrivning. De elever som avsatte högst en halvtimme för att **göra läxorna** hade bättre inlärningsresultat inom alla språkliga delfärdigheter än de som inte alls gjorde sina läxor.

En jämförelse **enligt region** visade att de bästa resultaten i genomsnitt nåddes i **Sydvästra och Södra Finland** och de svagaste i Östra Finland. **Enligt kom-muntyp** nåddes de bästa resultaten i hörförståelse i tätortsliknande kommuner och i hörförståelse i stadsliknande kommuner.

I en granskning enligt **skolans undervisningsspråk** nåddes målnivåerna i hör- och läsförståelse utmärkt i båda språkgrupperna, men de svenskspråkiga klarade sig bättre än de finskspråkiga.

Den genomsnittliga lösningsandelen i hörförståelse var 60 % i svenskspråkiga skolor och 50 % i finskspråkiga. Standardavvikelsen var en aning högre i de finskspråkiga skolorna. Bägge språkgrupperna nådde målnivåerna i hörförståelse bra. I läsförståelse var den genomsnittliga lösningsandelen 59 % i svenskspråkiga skolor och 50 % i finskspråkiga. Standardavvikelsen var högre i de finskspråkiga skolorna. I de muntliga uppgifterna nåddes målnivåerna utmärkt i både finsk- och svenskspråkiga skolor och den vanligaste färdighetsnivån var A1.3. I skrivning nåddes målnivåerna bra i de finskspråkiga skolorna och utmärkt i de svenskspråkiga.

Undervisningspraxisen bland lärarna kunde delas in i fem dimensioner: Autentiskt och självständigt språkbruk, muntliga övningar på lektionerna och informations- och kommunikationsteknik, självständiga arbetssätt och aktiv grammatik- och ordövning. I genomsnitt var den vanligaste undervisningspraxisen, som dock även varierade mest bland lärarna, aktiv grammatik- och ordövning. Ovanligast var muntliga övningar på lektionerna och tillämpning av informations- och kommunikationsteknik.

I den vanligaste undervisningspraxisen ingick att lärarna uppmuntrade eleverna att använda tyska utanför skolan, informationssökning på internet och ordövning på dator, muntliga parövningar utgående från läroboken och ordövning så att eleverna muntligt bildade egna meningar. Elever med lärare som föredrog autentiskt och självständigt språkbruk förstod tyskt tal bättre än andra. I hörförståelse klarade sig elever med lärare som prioriterar aktiva grammatik- och ordövningar bättre. Autentiskt och självständigt språkbruk samt aktiv grammatik- och ordövning korrelerade också med bättre läsförståelse och bättre skrivfärdighet i tyska.

Den viktigaste grunden för vitsordet i tyska var skriftliga prov, den näst viktigaste arbete och attityd och på tredje plats kom muntligt och autentiskt språkbruk. Alla dessa hade samband med elevens muntliga färdigheter i tyska.

Lärarna upplevde i genomsnitt språkliga färdigheter som det viktigaste målområdet, arbets- och kommunikationsfärdigheter som näst viktigast och allmänna temaområden och uttrycksförmåga som tredje viktigast.

De **populäraste arbetsmetoderna bland lärarna** var att söka undervisningsmaterial på internet och följa med tidskrifter med anknytning till yrket. Internationellt elev- och lärarutbyte var sällsynt.

2. Praxis som främjar lärandet i och utanför skolan

Elevernas studievänor kunde delas in i fem dimensioner. De vanligaste var fri skriftlig produktion i samband med prov, muntliga parövningar utgående från läroboken och lärarens användning av tyska under lektionerna. Informations- och kommunikationsteknik användes för att lyssna på tyska sånger och se på tyska filmer under lektionerna och på fritiden. Också ordförhör var vanliga. Uppgifterna i tyska gjordes mycket regelbundet. Aktiv muntlig övning låg på en nöjaktig nivå, men planeringen och utvärderingen av arbetet, användningen av informations- och kommunikationsteknik och medier samt användningen av tyska på fritiden låg på en svag nivå.

Flickorna gjorde oftare sina uppgifter regelbundet än pojkarna. I en jämförelse **enligt modersmål** utövade de finskspråkiga eleverna all praxis som främjar lärandet en aning mer och gjorde oftare sina uppgifter regelbundet än de svenskspråkiga. De elever som **sökt till gymnasiet** gjorde oftare sina uppgifter regelbundet än de elever som sökt till yrkesutbildning, men i de övriga studievänorna noterades ingen skillnad. **Föräldrarnas utbildningsbakgrund** hade heller ingen betydelse för hur mångsidiga studievänor eleverna som läser B-tyska har. De elever som hade ett högre **vitsord** i tyska gjorde sina uppgifter mera regelbundet än de som hade ett lägre vitsord och hade också mångsidigare studievänor. Studievänorna blev också mångsidigare ju längre **tid eleverna avsatte för läxorna**.

3. Elevernas uppfattningar om tyska och studierna i tyska

Elevernas uppfattningar om tyska och studierna i tyska var i genomsnitt neutrala. Den positivaste uppfattningen gällde nyttan av tyska. Eleverna ansåg i medeltal att deras vitsord i tyska motsvarar deras kunskaper väl.

Flickornas uppfattningar om tyska och studierna i tyska var lite positivare än pojkarnas, även om skillnaderna var små. Flickorna litade en aning mer på sina kunskaper, upplevde tyskan som mer nyttig än pojkarna och tyckte också om tyska mer än pojkarna. Skillnaden i flickornas och pojkarnas uppfattning om hur väl deras vitsord motsvarar deras kunskaper var statistiskt signifikant ($p < 0,001$), eftersom fler än en av tio pojkar (11,4 %) och endast 6 % av flickorna ansåg att deras vitsord är för lågt.

Eleverna med svenska som modersmål trodde att de kunde tyska en aning bättre än de finskspråkiga eleverna, även om skillnaden i praktiken var liten. Närmare hälften (47,8 %) av eleverna i de svenskspråkiga skolorna och en tredjedel (33,6 %) i de finskspråkiga trivdes bra i sin skola.

Alla uppfattningar var mer positiva hos de elever vars båda föräldrar var studenter. Bland de elever som planerade söka till gymnasiet var uppfattningen om det egna kunnandet positivare än bland dem som tänkte söka till yrkesutbildning och de upplevde också tyskan som mer nyttig och tyckte mer om tyska än de jämnåriga eleverna som sökt till yrkesutbildning. I praktiken var dock skillnaderna i uppfattningarna små, både vad gäller föräldrarnas utbildningsbakgrund och elevernas fortsatta studieplaner.

Ju högre vitsord i tyska eleverna hade i sitt senaste betyg, desto nyttigare och trevligare uppfattade de att tyskan var och desto bättre ansåg de sig kunna tyska. Sambandet mellan elevernas vitsord i tyska och de olika attityddimensionerna var statistiskt signifikant i fråga om alla dimensioner. Också i de lägre vitsordsklasserna uppfattades tyskan som nyttig. Ju mer tid eleven uppgav sig avsätta för läxor i tyska, desto positivare var också alla uppfattningar.

Angående mångsidigheten i elevernas studievanor var de **regionala** skillnaderna genomgående små, men studievanorna var en aning mångsidigare i Norra Finland, Lappland och Östra Finland. Mellan kommuntyperna noterades inga skillnader i B-tyska. Vid en jämförelse av lärarnas och elevernas svar noterades att lärarna oftare än eleverna uppgav att olika metoder används.

4. Samband mellan språkfärdighet, metoder och uppfattningar

Inom alla delfärdigheter utvecklades språkfärdigheten bäst då uppgifterna gjordes regelbundet, men sambandet mellan övriga studievanor och språkfärdigheten var svagt.

Av attityddimensionerna korrelerade uppfattningen om det egna kunnandet starkast med de olika delfärdigheterna: Ju bättre eleven ansåg sig kunna tyska, desto bättre var också språkfärdigheten.

Uppfattningen om det egna kunnandet hade det starkaste sambandet med skriftliga färdigheter (läsförståelse och skrivning). Det fanns också statistiskt signifikanta samband mellan uppfattningarna om nyttan av tyska respektive intresset för tyska och de olika delfärdigheterna, men sambanden var svagare och en del samband var i praktiken mycket svaga.

Uppfattningen om hur vitsordet motsvarar de egna kunskaperna var kopplad till prestationerna inom alla delfärdigheter. De elever som klarade sig sämst upplevde att de hade fått för låga och de som klarade sig bäst att de hade fått för höga vitsord. Uppfattningarna om tyska och studierna i tyska uppvisade liknande trender som uppfattningarna om kvalitetsaspekter i skolan (jämlighet, trivsel, trygghet, samarbete mellan hem och skola och internationella kontakter).

Det fanns ett statistiskt signifikant samband mellan regelbundet gjorda uppgifter och uppfattningen om vitsordsnivån. De elever som gjorde sina uppgifter mera regelbundet upplevde också i högre grad att deras vitsord låg på rätt nivå. I hör- och läsförståelse fanns statistiskt signifikanta skillnader, så att både flickor och pojkar som sökte till gymnasium nådde bättre resultat än flickor och pojkar som sökte till yrkesutbildning. Föräldrarnas utbildningsbakgrund hade ett statistiskt signifikant samband (till förmån för elever vars föräldrar tagit studenten) med flickornas prestationer inom alla delfärdigheter och med pojkarnas prestationer i läsförståelse. Flickor och pojkar med svenska som modersmål nådde bättre resultat än de finskspråkiga eleverna inom alla delfärdigheter.

Det fanns ett statistiskt signifikant samband mellan både flickornas och pojkarnas vitsord i tyska och samtliga delfärdigheter, men varken flickornas eller pojkarnas vitsord hade något tydligt samband med språkfärdighetsnivån. Såväl flickornas som pojkarnas språkfärdighet förbättrades ju mera tid de avsatte för läxorna. Flickor i Södra Finland hade bättre hörförståelse än flickor inom andra regioner och pojkar i Norra Finland hade svagare läsförståelse än pojkar inom andra regioner. Flickor i städer och tätorter klarade sig bättre än flickor på landsbygden i förståelsefärdigheterna och i skrivning.

De bakgrundsfaktorer som hade de starkaste sambanden med alla delfärdigheter var **kön, modersmål, föräldrarnas utbildning och fortsatta studieplaner**. Könet inverkade till fördel för flickorna mest på muntliga färdigheter och minst på förståelsefärdigheter. Modersmålet inverkade (till fördel för svenskspråkiga) mest på läsförståelsen, föräldrarnas utbildningsbakgrund (till fördel för elever vars föräldrar tagit studenten) mest på tal, och fortsatta studieplaner (till fördel för gymnasieinriktade elever) mest på skrivning. För vissa delfärdigheters del fanns dessutom ett samband med aktiv muntlig övning och medieanvändning i studierna samt uppfattningen om det egna kunnandet och nyttan av tyska.

5. Jämförelse av utvärderingarna och lärokurserna

Målen nåddes bättre i B-tyska än i A-tyska. Andelen elever som inte nådde målnivån var störst i skrivning i A-tyska (48 %) och minst i hörförståelse i B-tyska (3 %). Målnivån nåddes oftast i hörförståelse i A-tyska (44 %) och mest sällan i läsförståelse i B-tyska (12 %). Andelen elever som överskred målnivån var störst i läsförståelse i B-lärokursen och minst i skrivning i A-lärokursen. Skrivning var i genomsnitt den svåraste delfärdigheten för eleverna i båda lärokurserna. Variansen mellan skolorna förklarade en större andel av kunskapsskillnaderna i A-lärokursen än i B-lärokursen. I bägge lärokurserna förklarade föräldrarnas utbildningsbakgrund den största andelen av skillnaderna mellan skolorna.

Elevernas uppfattningar om tyska och studierna i tyska var i genomsnitt positivare i B-lärokursen än i A-lärokursen. Störst var skillnaden i fråga om uppfattningen om det egna kunnandet och minst i fråga om intresset för tyska.

6. Resultat på skolnivå

Av alla 108 skolor klarade sig sju (6,5 %) sämre och sju bättre än genomsnittet i hörförståelse. I läsförståelse placerade sig nio skolor (8,3 %) under och elva skolor (10,2 %) över genomsnittet. I tal låg 16 skolor (15,1 %) av alla 106 skolor under medeltalet och 19 (17,9 %) över medeltalet. I skrivning låg åtta skolor (7,4 %) under och elva skolor (10,2 %) över medeltalet. Beroende på delfärdighet förklarade variansen mellan skolorna 13–30 % av skillnaderna i inlärningsresultatet. Variationen mellan skolorna var störst i muntliga färdigheter. Föräldrarnas utbildningsbakgrund förklarade 11–23 % av variansen mellan skolorna och förklaringsandelen var störst i hörförståelse.

7. Utvecklingsförslag

Information om behovet av kunskaper i tyska och stöd för studierna i tyska borde särskilt riktas till pojkar, till elever vars föräldrar inte har avlagt studentexamen och till elever i finskspråkiga skolor som tänker söka till yrkesutbildning. Elevernas informations- och kommunikationstekniska utrustning och kunnande ska tas i bruk både i studierna i skolan och hemma, för att det ska vara möjligt att på ett naturligt sätt gradvis främja elevernas självstyrning och studiestrategier. Autentiskt multimediematerial och internationella kontakter på elev- och lärarnivå fördjupar mötet mellan kulturer i europeisk kontext. Vitsordet i tyska ska basera sig lika mycket på den muntliga och den skriftliga färdigheten, och alla komponenter ska utgöra en tydligt definierad andel av vitsordet. Den europeiska språkportfolion kan med fördel användas för att genomföra utvecklingsförslagen i praktiken.